

gebruikt wordt, dan verzoek ik u vriendelijk deze uitdrukking niet op te vatten in den dogmatischen zin, waarin de kunstgeleerden dit woord gebruikt en misbruikt hebben, maar als *die geestelijke functie*, welke wij *schoonheidsontroering* noemen, en welke door het product zelf en niet door de voorstelling veroorzaakt wordt.

Om tot het wezen van een beeldend kunstwerk, uit welk tijdperk of van welken aard doet er niet toe, door te dringen, dienen wij te beginnen ons rekenschap te geven van het wezen der eenvoudigste voorwerpen uit onze omgeving.

Het wezen der eenvoudigste dingen b. v. van gebruiksvoorwerpen, wordt bepaald door de functie die aan die voorwerpen ten grondslag ligt. Aan deze functie ontleenen de dingen niet alleen hun naam, maar ook hun *constructie* en *vorm*.

Het wezen van den *stoel* wordt niet gevormd door de pooten, de leuning, de zitting, maar pooten, leuning en zitting *ontstaan* uit de functie, die *het zitten* is. Deze functie bepaalt de constructie en den vorm van den stoel. Constructie en vorm van den stoel worden dus in de eerste plaats bepaald door de *stoffelijke doelmatigheid*.

Met deze stoffelijke doelmatigheid of de *practijk* staan alle dingen in oorzakelijk verband.

Zoodra een voorwerp aan zijn stoffelijke doelmatigheid beantwoordt, dus practisch verzadigd is, treedt een ander, fijner element op. Met de bevrediging der stoffelijke behoefte ontstaat geleidelijk de *geestelijke behoefte*.

De eerste openbaring van deze geestelijke behoefte was, met betrekking tot de kunst, de primitieve *versiering*. De versiering beantwoordde aan een anders geaarde doelmatigheid dan de stoffelijke n.l. aan de geestelijke.

De geestelijke doelmatigheid is het aesthetisch element, dat zich niet alleen *naast* de stoffelijke handhaaft, maar deze laatste in sommige voorwerpen *overwint* of geheel *verdringt*. Zulke voorwerpen nu, waarin de geestelijke doelmatigheid of het *aesthetische*, de stoffelijke doel-